

April - Bronsealder

Tema for månedens kulturminne i 2012 er ulike typer fornminner som finnes i Bærum. Med fornminner menes kulturminner fra før år 1537 e. Kr., det vil si før reformasjonen. Fornminnene representerer et tidsspenn på drøye 8000 år fra eldre steinalder til og med middelalder. Disse er automatisk fredet. I desember 2011 var det 150 lokaliteter med 549 automatisk fredete kulturminner i Bærum.

Bronsealderen i Norge framstår generelt som en noe diffus tidsperiode. Arkeologiske utgravninger med påfølgende pollenanalyser gir indikasjoner på at jordbruket i Norge hadde fått et permanent fotfeste og var hovednæring til befolkningen. På grunnlag av gravskikk og gjenstander knyttet til status, antas det at samfunnet nå var gått over til å bli lagdelt. Kanskje med små høvdingedømmer der makt var basert på personlige relasjoner, byttehandel og tilgang til prestisjeprodukter – slik som bronse, var avgjørende.

Om vi sammenlikner oss med våre naboland har vi svært få gjenstandsfunn av bronse. Det er likevel gjort fine bronsefunn fra perioden i Bærum. På Hamang ble det i 1867 funnet et diadem og en beltespenne i bronse/gull legering. Funnet ble gjort i ura bak Hamang gård og sees ikke i tilknytting til gravskikk. Under utgraving av en gravrøys på Jong i 2002 ble det avdekket to rakekniver i bronse, samt en helle med innrissing av føtter som gravgods. Helleristninger og monumentale gravrøysen er muligens det mest kjente av bronsealderens spor som er synlig i dag.

Gravskikk

Gravrøysen er konstruksjoner som er anlagt over eller rundt en eller flere graver, og som består utelukkende av stein – i motsetning til gravhauger hvor massene er jordblandet. Grunnflaten er ofte oval eller rund, men både avlange, båtforma, trekanta og stjerneforma røysen forekommer. Som regel har de et eller flere oppmurte gravkamre. Disse kan være mannslange, beregna på ubrente begravelse, eller relativt små tiltenkt kremasjonsgraver med urner, eller bare brente bein. Gravskikken endret seg gjennom bronsealder fra ubrente graver til kremasjonsgraver med urnenedsettinger. Sekundærbegravelser noe unna hovedkammeret i røysa er derfor vanlig. Bevaringsforholdene i gravrøysen er ofte dårlige, men bronsealder røysen kan inneholde smykker, våpen og små gjenstander som rakekniver eller pinsetter, alt i bronse. Gravskikkene vitner om en helt annen forestillingsverden enn den kristendommen innførte når det gjelder livet etter døden og de dødes makt. Det var nemlig vanlig å utstyre de døde ned verktøy og utstyr til å klare seg i det neste livet. Et fåtall røysen har fått ligge urørt siden de ble anlagt, men de fleste ble gjerne plyndret ikke lenge etter anleggelsen.

Tradisjonelt dateres gravrøysen til bronsealderen, mens gravhauger dateres til påfølgende periode, jernalderen. Unntak fra regelen forekommer. De nakne gravrøysene ble ofte plassert på godt synlige plasser i terrenget, eller med god synlighet fra sjøen.

Gjerne med utsikt over landskapet, eller i tilknytning til ferdselsårer og oppleves i seg selv som monumentale konstruksjoner. Noen av de registrerte gravrøysene er enorme, og arbeidet som ble nedlagt i disse konstruksjonene ikke ubetydelig. Gravrøysen framtrer ofte flere sammen innenfor et avgrenset område, og det er en oppfatning at røysene markerer eiendomsforhold i tillegg til å hedre en avdødd person. Den avdøde som fikk en begravelse i en slik røys var trolig en person av rang i samfunnet, da graver uten markering på flat mark var den vanligste formen.

Åsrøysene ved Risfjellet/Røverkulåsen

I Bærum kan man finne eksempler på de monumentale åsrøysene på Risfjellet ved Røverkulåsen i Vestmarka. Røysene er plassert på et framspring litt nedenfor selve toppen og de største er øverst med en utsikt over store deler av Bærum, og med innsyn fra forbipasserende. Av røysenes plassering er det nærliggende å tro at ferdselsåren videre innover mot Holsfjorden har gått gjennom her. Faret fulgte Urselvas dalføre opp til Svartvann. Derfra er det noen få hundre meter over til vannskillet, og så videre Nordelvas dalføre ned mot Holsfjorden. Røysene markerer da for reisende at de nå krysser grensen til naboklanen/stammen og bare størrelsen på disse indikerer at det var meningen at de skulle være godt synlige i terrenget – enten som advarsel eller som landemerker.

Litteratur:

L. Skogstrand 2007: Kulturminner i skog

Østmo, Einar: 1990 - Helleristninger av sørsandinaviske former på det indre Østlandet - Universitetets Oldsakssamlings skrifter - Ny rekke nr. 12 - Oslo

Østmo, Einar og Hedeager, Lotte (red.): 2005 - Arkeologisk leksikon - Pax Forlag AS - Oslo

Nettkilder:

[Kulturnett Akershus](#)

[Askeladden](#)

[Universitetsmuseene](#)

Foto og illustrasjon:

[Kjentmannsmerket](#)

[Hamang terrasse](#)

Bjørn Christian Edvardsen